

แนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของ ฐานเรียนรู้คนรักป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก

สุชามาศ อัมรินทร์

บทคัดย่อ

การพัฒนางานประจำสำนักงานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก ศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือแบบสอบถามความคิดเห็น จากกลุ่มตัวอย่าง 100 คน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแนวทางการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก จำนวน 5 คน และผู้เข้าอบรมโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน หัวข้อที่ 1 ดำเนินการระหว่างวันที่ 16-20 มกราคม 2566 จำนวน 2 คน มาเชิงวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) การประเมินคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก รวม 5 ด้าน อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.13$) เมื่อแยกรายด้านพบว่า คุณภาพการให้บริการด้านวิทยากร อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.86$) และด้านเนื้อหา ระยะเวลา วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ อยู่ในระดับดี และจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าฐานเรียนรู้คนรักป่า เนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารจัดการดิน น้ำ ป่า เป็นเรื่องสำคัญ ควรมีการเชื่อมโยงขององค์ความรู้ดิน น้ำ ป่า และบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมเฉพาะด้านของทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารจัดการป่า และให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติ เช่น การติดตาม เสียบยอด ตอนกิ่ง ซึ่งในการฝึกปฏิบัติควรดำเนินการในเวลาที่เหมาะสมและมีแสงสว่างเพียงพอและเครื่องมือต้องมีความพร้อมในการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวว่า สถานที่ต้องปลอดภัย น่าเรียนรู้ มีป้ายองค์ความรู้ที่อ่านเข้าใจง่ายและสวยงาม และยังพบว่ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดตั้งกองทุนหรือธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน และสามารถนำผลผลิตไปต่อยอดด้านการอนุรักษ์ การปลูกป่า รวมถึงเป็นศูนย์ที่รวบรวมเมล็ดพันธุ์พืชผักสวนครัวที่สามารถขยายพันธุ์ต่อได้

คำสำคัญ: การให้บริการ, การฝึกอบรม, ฐานเรียนรู้คนรักป่า

Guidelines to Enhance the Training Service Quality of Environmental Learning Base, Community Development Learning Center - Nakhonnayok

Sutamas Amarin

Abstract

The objectives of this routine research are to 1) investigate the training service quality of Environmental Learning Base, Community Development Learning Center – Nakhonnayok, and 2) to investigate the guidelines to enhance the training service quality of Environmental Learning Base, Community Development Learning Center – Nakhonnayok, by employing the mixed methodology of quantitative and qualitative research. The quantitative data collection tools include questionnaires for a sample of 100 people. The data given from the questionnaires were, afterward, analyzed using descriptive statistics, including Percentage, Mean, and Standard Deviation. Regarding the qualitative data, the interviews were used to collect the data from 2 groups of information providers, including 5 officers working at the Community Development Learning Center – Nakhonnayok, and 2 training attendants of the Relive Suffering, Promote Happiness Based on Sustainable Integration Project, Zone 1, held between 16-20 January 2023, used for the content analysis. Referring to the research results, it was found that 1) The assessment of the training service quality of Environmental Learning Base, Community Development Learning Center – Nakhonnayok (5 Areas) is at the level of good ($\bar{X}=4.13$). When the focused areas were explored separately, it was discovered that the service quality regarding the lecturers appears to be at the level of very good ($\bar{X}=4.86$) while the service quality regarding the content, duration, materials, and locations is at the level of good ($\bar{X}=4.13$). In accordance with the examination of the guidelines to enhance the training service quality of Environmental Learning Base, Community Development Learning Center – Nakhonnayok, it was shown that most of the information providers expressed the information in the identical direction that Environmental Learning Base and the content in regard to the new theory of soil, water, and forest management are considered fundamental, that there shall be, therefore, a connection between explicit knowledge regarding soil, water, and forest, that there shall be a lecturing offering additional knowledge, especially knowledge dealing with the new theory of forest management, and that there shall be a focus on practical training, such as bud grafting, cleft grafting, and layering. Meanwhile, such practical training shall be operated at a proper time with sufficient lights while the equipment must be prepared for use. Further, it became apparent that some of the information providers suggested that the location used must be safe, engaging, and installed with explicit knowledge boards that can be easily understood and have excellent designs. In addition, it was revealed that there are still additional recommendations regarding the foundations of funds or community seed banks that can serve as a community learning center, where agricultural products can be developed for the areas of conservation and afforestation, and where can serve as the center of household vegetable seeds used for plant propagation henceforth.

Key words: Service, training, Environmental Learning Base

บทนำ

แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566-2570) ของกรมการพัฒนาชุมชน ภายใต้วิสัยทัศน์ "เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" โดยมีเป้าหมายให้ ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการและพัฒนาตนเองสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และเศรษฐกิจฐานรากมีความมั่นคง คนในชุมชนมีงาน มีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้ดำเนินโครงการศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน 11 แห่ง เพื่อการขับเคลื่อนหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ ยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและสุขภาวะชุมชนและสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นโดยรอบพื้นที่ดำเนินงานของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนมีความเข้มแข็ง บุคลากรในสังกัดของกรมการพัฒนาชุมชนมีศักยภาพ และได้รับการพัฒนาร่วมกับคนในชุมชนเกิด การพัฒนาระบบ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงวัยอีกทั้งเป็นการสืบสานพระราชปณิธานอันจะส่งผลให้เป็นการสร้างความเข้มแข็งและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ด้วยการน้อมนำศาสตร์พระราชามาเป็นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติและขยายผลศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การจัดตั้งบริษัทรัฐวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ร่วมกันกับชุมชนในพื้นที่ดำเนินงานพร้อมพัฒนาไปสู่ค่ายพักพิงแบบบูรณาการและฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านน้ำ อาหาร และพลังงานยศาสตร์พระราชา (Water Energy Food Emergency Aid Shelter Training : WEF EAST) (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565)

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายกมีภารกิจในการให้บริการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรและให้บริการทางวิชาการของกรมการพัฒนาชุมชน และหน่วยงานราชการอื่น ๆ และเป็นศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกตลอดจนประชาชนทั่วไปครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครนายก นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และปราจีนบุรี โดยใน พ.ศ.2563 ได้พัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้พื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่โคก หนอง นา โดยมีแนวทางมาจาก “ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จ.ชลบุรี” และได้นำมาปรับใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทและภูมิสังคมจังหวัดนครนายก โดยมีฐานเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ทั้งหมด 13 ฐานเรียนรู้ ได้แก่ ฐานคนรักแม่ธรณี ฐานคนรักน้ำ ฐานคนรักแม่โพสพ ฐานคนรักป่า ฐานคนเอาถ่าน ฐานคนมีน้ำยา ฐานคนเอาถ่าน ฐานคนรักสุขภาพ ฐานคนหัวเห็ด ฐานแม่ไก่อารมณ์ดี ฐานบ้านพอเพียง Model 30 ตารางวา ฐานบริหารจัดการขยะ ฐานเสวียน และฐานหลุมพอเพียง เพื่อให้ผู้เข้าได้เข้ามาศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม โดยฐานการเรียนรู้คนรักป่าเป็นฐานเรียนรู้สำคัญในการถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่ผู้ที่ศึกษาดูงาน ตามแนวคิดฐานเรียนรู้ 4 พอ คือ พอกิน พออยู่ พอใช้ พอร่มเย็น และเป็นฐานที่ได้รับมอบหมายในการฝึกอบรม แต่จากการฝึกอบรมในโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน หัวที่ 2 ดำเนินการระหว่างวันที่ 23-27 มกราคม พ.ศ.2566 พบว่า ฐานคนรักป่า ให้บริการในด้านองค์ความรู้ระยะเวลาในการเรียนรู้ยังไม่เหมาะสม ควรปรับเปลี่ยนเวลาจาก 05.00-08.00 น. เป็นช่วงเวลา 09.00-12.00 น. เนื่องจาก ในการฝึกปฏิบัติอาจเกิดอุบัติเหตุในระหว่างการอบรมและสภาพร่างกายยังไม่พร้อมต่อการเรียนรู้ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ พบว่า ต้องพัฒนาให้มีสะอาด มีสภาพแวดล้อมที่สามารถให้องค์ความรู้ และปลอดภัย

จากเหตุผลความจำเป็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้จัดทำวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักสุขภาพชุมชนศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักสุขภาพ ชุมชนศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับวิทยการประจำฐานเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองและเป็นข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจนโยบายของผู้บริหารในการวางแผนการขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้พื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่โคก หนอง นา ที่มีความพร้อมสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความพึงพอใจในการให้บริการทางวิชาการและการฝึกอบรม รวมถึงสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชนและผู้สนใจที่สนใจได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักสุขภาพ ชุมชนศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักสุขภาพ ชุมชนศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

พาราสุรามาน ซีเทมป์ และแบร์รี่ (Parasuraman, Zeithaml, and Berry, 1988) ได้สร้างรูปแบบที่เรียกว่า SERVQUAL (Service Quality) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมในการนำมาใช้เพื่อศึกษาในแวดวงอุตสาหกรรมบริการอย่างกว้างขวาง ซึ่งองค์การต้องการทำความเข้าใจต่อการรับรู้ของกลุ่มผู้รับบริการเป้าหมายตามความต้องการในบริการที่ต้องการ และเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดคุณภาพในการให้บริการขององค์กร เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการให้ประสบผลสำเร็จ สามารถแบ่งมิติได้เป็น 5 มิติหลัก ประกอบด้วย มิติที่ 1 ความเป็นรูปธรรมของบริการ (tangibility) ซึ่งงานบริการควรมีความเป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสจับต้องได้มีลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏให้เห็น เช่น อุปกรณ์ และ เครื่องใช้ สภาพแวดล้อมและการตกแต่ง การแต่งกายของพนักงาน แผ่นพับ และ เอกสารต่าง ๆ ป้ายประกาศ ความสะอาดและความเป็นระเบียบของสำนักงาน ทำเลที่ตั้ง มิติที่ 2 ความเชื่อถือไว้วางใจได้ (reliability) ซึ่งการให้บริการต้องตรงตามเวลาที่สัญญาไว้ กับลูกค้างานบริการที่มอบให้แก่ลูกค้าทุกครั้ง ต้องมีความถูกต้อง เหมาะสมและมีความสม่ำเสมอ มีการเก็บข้อมูลของลูกค้าและสามารถนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว มิติที่ 3 การตอบสนองต่อลูกค้า (responsiveness) เน้นความรวดเร็วเป็นความตั้งใจที่จะช่วยเหลือลูกค้า โดยให้บริการอย่างรวดเร็ว ไม่ให้รอนาน รวมทั้งต้องมีความกระตือรือร้น เห็นลูกค้าแล้วต้องรีบต้อนรับให้การช่วยเหลือ สอบถามถึงการมาใช้บริการอย่างไม่ละเลย มิติที่ 4 การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (assurance) เป็นการบริการจากพนักงานที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องมีทักษะในการทำงานตอบสนองความต้องการของลูกค้า และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมิติที่ 5 การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (empathy) เป็นพนักงานที่ให้บริการลูกค้าแต่ละราย ด้วยความเอาใจใส่และให้ความเป็นกันเองและดูแลลูกค้าและแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้รับทราบ รวมถึงศึกษาความต้องการของลูกค้าแต่ละราย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการวิจัย โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อจัดทำประเด็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจความคิดเห็นในด้านคุณภาพการให้บริการฐานเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก

แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม

สุรชนี เคนสุโพธิ์ (2560) กล่าวถึงการฝึกอบรมว่าเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรที่นิยมนำมาใช้เพื่อให้บุคลากรในองค์กรได้มีการเปลี่ยนแปลง การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และ พฤติกรรมที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบุคลากรและองค์กร เช่น ทักษะทางความคิดที่จะเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง ทักษะทางด้านศิลปะ และ ทักษะทางภาษา เป็นต้น การฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นบทบาทหน้าที่ที่เร่งด่วนของผู้บริหารขององค์กรต้องหันกลับมาทบทวนและสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถเพื่อนำมาพัฒนาการทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงได้ ซึ่งการฝึกอบรม (Training) เป็นแผนการและระบบการปรับปรุงพฤติกรรมซึ่งผ่านการเรียนรู้หรือโปรแกรมหรือรายการที่บุคคลสามารถพัฒนาไปในแต่ละระดับความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังถือเป็นกิจกรรมการพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นในงานปัจจุบัน และเป็นการแสดงถึงวิธีการปฏิบัติงาน การพัฒนา (Development) ให้มีความสำคัญมากกว่างานปัจจุบันที่ทำอยู่ และมุ่งเน้นระยะเวลาที่ยาวนานกว่า ดังนั้น การฝึกอบรมและการพัฒนา จึงเป็นหัวใจสำคัญของความพยายามในการออกแบบอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของบุคลากร และผลการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น (Mondy & Noe, 2005)

ในการวิจัยครั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมมีความเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมของ ศพ.ชน.นครนายก โดยมุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมในโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับสูง กระทรวงมหาดไทย หลักสูตร ผู้นำนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลงสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ต้องให้ความสำคัญกับการคำนึงถึงการเรียนรู้เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งต้องมีการสร้างคุณภาพการให้บริการให้กับฐานเรียนรู้ โดยผู้วิจัยนำแนวคิดรูปแบบ SERVQUAL มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดเกณฑ์ในการสำรวจคุณภาพการให้บริการที่เหมาะสมในแต่ละฐานการเรียนรู้ ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับฐานเรียนรู้ คุณภาพของฐานการเรียนรู้ การตอบสนองความคาดหวังในการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ระยะเวลาที่เหมาะสมในการให้บริการฐานเรียนรู้ และการเอาใจใส่ให้ความสำคัญต่อผู้เข้ารับการอบรม

บริบทของฐานเรียนรู้คนรักป่า

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก มีภารกิจในการให้บริการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรและให้บริการทางวิชาการของกรมการพัฒนาชุมชน และหน่วยงานราชการอื่น ๆ และเป็นศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกตลอดจนประชาชนทั่วไปครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครนายก นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา และปราจีนบุรี โดยมีฐานเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ทั้งหมด 13 ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย ฐานคนรักแม่ธรณี ฐานคนรักน้ำ ฐานคนรักแม่โพสพ ฐานคน

รักษ์ป่า ฐานคนเอาถ่าน ฐานคนมีน้ำยา ฐานคนเอาถ่าน ฐานคนรักษ์สุขภาพ ฐานคนหัวเห็ด ฐานแม่ไก่อารมณ์ดี ฐานบ้านพอเพียง Model 30 ตารางวา ฐานบริหารจัดการขยะ ฐานเสวียน และฐานหลุมพอเพียง เพื่อให้ผู้เข้าได้ เข้ามาศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม ซึ่งฐานเรียนรู้ที่สำคัญ ฐานหนึ่ง คือ ฐานคนรักษ์ป่า โดยมีองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่างเชื่อมโยงกับแนวคิดบันได 9 ขั้น สู่ความพอเพียง หลักการปลูกป่าทดแทน ภูเขาป่า หลักการ สร้างป่าเปียก การปลูกป่าต้นน้ำ หลักการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก การอนุรักษ์พันธุ์พืช โดยมีหัวใจสำคัญคือ “การปลูกป่าในใจคน” รวมถึงหลักการปลูกป่า 5 ระดับตามหลักกิจกรรมธรรมชาติ และมีการฝึกปฏิบัติการ ขยายพันธุ์พืช เช่น การตอนกิ่ง การปักชำ การเสียบยอด การปลูกป่า 5 ระดับ เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้ คนรักษ์ป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ตามรายละเอียดดังนี้

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยเก็บข้อมูลรวบรวม จากผู้ เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 2 ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอำเภอ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 2 ระหว่างวันที่ 1-31 พฤษภาคม จำนวน 100 ชุด
2. นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์
3. นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
4. ข้อมูลเชิงคุณภาพตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากร ในสังกัด ศพช.นครนายก จำนวน 5 คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาฐานเรียนรู้คนรักษ์ป่า โดยการสนทนากลุ่มด้วยเครื่องมือประเด็นการสนทนา และ กลุ่มเป้าหมายที่เคยเข้ารับการอบรม โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 2 ศูนย์ ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก จำนวน 2 คน โดยการสัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้น 7 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตาม กรอบแนวคิดที่ได้พัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักษ์ป่า จำนวน 5 ด้าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 ข้อ ได้แก่ ด้านเนื้อหาการสอน ด้านระยะเวลา ด้านการตอบสนองความคาดหวังในการเรียน ด้านคุณภาพของฐานการเรียนรู้ และด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการตอบแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักซ์ป่า

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ประเด็นในการสนทนากลุ่มและแนวคำถามเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักซ์ป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักซ์ป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักซ์ป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักซ์ป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักซ์ป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายกของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 2 จำนวน 100 คน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ดังตาราง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	62	62.00
หญิง	38	38.00
รวม	100	100.00

จากตารางพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 2 ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 38

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามช่วงอายุ ดังตาราง

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 25 ปี	0	0.00
ช่วงอายุ 25 - 30 ปี	7	7.00
ช่วงอายุ 31 - 40 ปี	23	23.00
ช่วงอายุ 41 - 50 ปี	25	25.00
อายุ 51 ปี ขึ้นไป	45	45.00
รวม	100	100.00

จากตารางพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 2 ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นมีอายุอยู่ในช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 และช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 23 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา ดังตาราง

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	5	5.00
มัธยมศึกษา	22	22.00
ปริญญาตรี	42	42.00
สูงกว่าปริญญาตรี	25	25.00
อื่นๆ	6	6.00
รวม	100	100.00

จากตารางพบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 2 ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมาอยู่สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 25 และระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักสุขภาพศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน รุ่นที่ 2 แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาวิชา ด้านระยะเวลา ด้านวิทยากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านสถานที่ ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านเนื้อหา การสอน

คุณภาพการ ให้บริการในการ ฝึกอบรมด้าน เนื้อหา	ระดับความคิดเห็น (ความถี่:ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
เนื้อหาที่มีความ สอดคล้องและ เหมาะสมกับ วัตถุประสงค์ รายวิชา	40 (40.00)	46 (46.00)	10 (10.00)	4 (4.00)	0 (0.00)	4.22	84.4	0.78	ดี
เนื้อหาที่มีความ เหมาะสมกับเวลา เรียน	43 (43.00)	50 (50.00)	5 (5.00)	2 (2.00)	0 (0.00)	4.34	86.8	0.67	ดี
มีความเหมาะสม ในการจัดลำดับ เนื้อหาการสอน	40 (40.00)	52 (52.00)	8 (8.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.32	86.4	0.61	ดี
ความเหมาะสม ของเนื้อหา แบ่ง ออก 2 ส่วน ได้แก่ ภาค	45 (45.00)	46 (46.00)	8 (8.00)	1 (1.00)	0 (0.00)	4.35	87	0.67	ดี
บรรยายและ ภาคปฏิบัติ เนื้อหาสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ ในงานหรือ ชีวิตประจำวัน ของท่านได้	45 (45.00)	46	8	1 (1.00)	0 (0.00)	4.35	87	0.67	ดี
ภาพรวมคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านเนื้อหา						4.32	86.32	0.68	ดี

จากตาราง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านเนื้อหาภาพรวม อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.32 (S.D.= 0.68) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความเหมาะสมของเนื้อหาที่แบ่งออก 2 ส่วน ได้แก่ ภาคบรรยายและภาคปฏิบัติ และเนื้อหาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานหรือชีวิตประจำวันของท่านได้ อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.35 (S.D.= 0.67) รองลงมาเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับเวลาเรียน อยู่

ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.34 (S.D.= 0.67) และเป็นที่น่าสังเกตว่าผลการวิเคราะห์รายข้อเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านเนื้อหา ไม่พบข้อใดอยู่ระดับดีมาก

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านระยะเวลา

คุณภาพการ ให้บริการในการ ฝึกอบรมด้าน ระยะเวลา	ระดับความคิดเห็น (ความถี่:ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด				
ความเหมาะสม ของช่วงเวลา เรียนรายวิชา แบ่งเวลาภาค บรรยายและ ภาคปฏิบัติได้ เหมาะสม	0 (0.00)	0 (0.00)	20 (20.00)	52 (52.00)	28 (28.00)	2.08	41.6	0.69	น้อย
ความเหมาะสม ของจำนวนชั่วโมง เรียน	41 (41.00)	52 (52.00)	7 (7.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.34	86.8	0.60	ดี
ภาพรวมคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านระยะเวลา						3.63	72.67	0.63	ดี

จากตาราง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านระยะเวลาภาพรวม อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.63 (S.D.= 0.63) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การแบ่งเวลาภาคบรรยายและภาคปฏิบัติได้เหมาะสม อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.48 (S.D.= 0.59) รองลงมาคือความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมงเรียน อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 (S.D.= 0.60) และเป็นที่สังเกตว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าความเหมาะสมของช่วงเวลาเรียนรายวิชาอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 (S.D.= 0.69) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าผลวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านด้านระยะเวลารายข้อ ไม่พบข้อใดอยู่ในระดับดีมาก

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านวิทยากร

คุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวิทยากร	ระดับความคิดเห็น (ความถี่: ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
วิทยากรสามารถตอบสนองการให้บริการการฝึกอบรมตามความคาดหวังของท่าน	62	38	0	0	0	4.62	92.4	0.49	ดีมาก
วิทยากรให้บริการฝึกอบรมด้วยความเต็มใจ	96	4	0	0	0	4.96	99.2	0.20	ดีมาก
วิทยากรมีความรู้ความสารถในการถ่ายทอดเนื้อหา	88	12	0	0	0	4.88	97.6	0.32	ดีมาก
วิทยากรสามารถตอบคำถามได้ชัดเจน	89	10	1	0	0	4.88	97.6	0.35	ดีมาก
วิทยากรแต่งกายสุภาพเหมาะสม	98	2	0	0	0	4.98	99.6	0.14	ดีมาก
ภาพรวมคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวิทยากร						4.86	97.28	0.30	ดีมาก

จากตาราง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวิทยากรภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.86 (S.D.= 0.30) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า วิทยากรแต่งกายสุภาพเหมาะสม อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 (S.D.= 0.14) รองลงมา วิทยากรให้บริการฝึกอบรมด้วยความเต็มใจ อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 (S.D.= 0.20) วิทยากรมีความรู้ความสารถในการถ่ายทอดเนื้อหา และวิทยากรสามารถตอบคำถามได้ชัดเจน อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.88 (S.D.= 0.32 และ 0.35 ตามลำดับ) และพบว่าวิทยากรสามารถตอบสนองการให้บริการการฝึกอบรมตามความคาดหวังของท่าน อยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.62 (S.D.= 0.49)

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านวัสดุอุปกรณ์

คุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวัสดุอุปกรณ์	ระดับความคิดเห็น (ความถี่: ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
วัสดุอุปกรณ์มีความเหมาะสมกับกิจกรรม	28 (28.00)	32 (32.00)	40 (4.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.88	77.6	0.82	ดี
วัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับกลุ่มเป้าหมาย	20 (20.00)	26 (26.00)	54 (54.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	3.66	73.2	0.79	ดี
วัสดุอุปกรณ์มีความพร้อมในการใช้งาน	36 (36.00)	54 (54.00)	10 (10.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.26	85.2	0.63	ดี
ภาพรวมคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวัสดุอุปกรณ์						3.93	78.67	0.74	ดี

จากตาราง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวัสดุอุปกรณ์ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.93 (S.D.= 0.74) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า วัสดุอุปกรณ์มีความพร้อมในการใช้งาน อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.26 (S.D.= 0.63) รองลงมาวัสดุอุปกรณ์มีความเหมาะสมกับกิจกรรม อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.88 (S.D.= 0.82) และวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับกลุ่มเป้าหมาย อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.66 (S.D.= 0.79) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าผลวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวัสดุอุปกรณ์รายข้อ ไม่พบข้อใดอยู่ในระดับดีมาก

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสถานที่

คุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวัสดุอุปกรณ์	ระดับความคิดเห็น (ความถี่: ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
สถานที่สะอาดและเรียบร้อย	31 (31.00)	42 (42.00)	27 (27.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4.04	80.8	0.76	ดี
สถานที่ปลอดภัยสำหรับการฝึกอบรม	29 (29.00)	42 (42.00)	27 (27.00)	1 (1.00)	1 (1.00)	3.97	79.4	0.83	ดี
สถานที่มีความเหมาะสมเป็นฐานเรียนรู้	26 (26.00)	25 (25.00)	46 (46.00)	2 (2.00)	1 (1.00)	3.73	74.6	0.90	ดี

คุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวัสดุอุปกรณ์	ระดับความคิดเห็น (ความถี่: ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
สถานที่เหมาะสมกับกิจกรรมฝึกปฏิบัติ	33 (33.00)	38 (38.00)	26 (26.00)	2 (2.00)	1 (1.00)	4.00	80	0.87	ดี
ภาพรวมคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านสถานที่						3.94	78.70	0.84	ดี

จากตาราง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านสถานที่ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.94 (S.D.= 0.84) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สถานที่สะอาดและเรียบร้อยอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.04 (S.D.= 0.76) รองลงมาสถานที่เหมาะสมกับกิจกรรมฝึกปฏิบัติ อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00 (S.D.= 0.87) สถานที่ปลอดภัยสำหรับการฝึกอบรม อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.97 (S.D.= 0.83) และสถานที่มีความเหมาะสมเป็นฐานเรียนรู้ อยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00 (S.D.= 0.87) ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าผลวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมด้านวัสดุอุปกรณ์รายข้อ ไม่พบข้อใดอยู่ในระดับดีมาก

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักสุขภาพศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาวิชา ด้านระยะเวลา ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านสถานที่ อยู่ระดับดี และพบว่าคุณภาพการให้บริการด้านวิทยากรอยู่ระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 (S.D.= 0.30)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักสุขภาพและพัฒนาชุมชนนครนายก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในประเด็นของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับฐานเรียนรู้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่า ในด้านเนื้อหาการสอนในภาคบรรยายควรมีการเชื่อมโยงทฤษฎีใหม่ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ให้ผู้เข้าอบรมได้เข้าใจในภาพรวมและความสำคัญของฐานเรียนรู้คนรักสุขภาพก่อนฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวถึงควรมีการถ่ายทอดความรู้หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสภาพปัญหาของป่าทั้งในประเทศไทยและระดับโลก เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการรักษาอนุรักษ์ป่า และเน้นการลงมือฝึกปฏิบัติจริงเพื่อเกิดการเรียนรู้ เกิดการลงมือทดลองถูก

สำหรับในประเด็นของด้านระยะเวลาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าควรมีการปรับช่วงเวลาเรียนจากเวลา 05.00-08.00 น. มาเป็นเวลา 09.00-12.00 น. เพื่อผู้เข้าอบรมจะได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ทั้งบรรยากาศและสภาพร่างกายของผู้เข้าอบรมเอง และเนื่องจากแสงสว่างน้อยเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวถึงปรับเวลาเพื่อความปลอดภัยของผู้เข้าอบรมทั้งในระหว่างฝึกปฏิบัติและการเดินทางระหว่างเปลี่ยนฐานเรียนรู้

ในส่วนของประเด็นด้านวิทยากรพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าวิทยากรมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอด แต่ต้องมีความรอบรู้ในเรื่องทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่โคก หนอง นา เพิ่มมากขึ้น และสามารถให้ข้อมูลความรู้ของฐานอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวว่า วิทยากรควรมีองค์ความรู้ใหม่ ๆ เรื่องการขยายพันธุ์เพิ่มมากขึ้นอีก เนื่องจากปัจจุบันเราสามารถเรียนรู้จากช่องทางออนไลน์ได้ ดังนั้นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน

รวมถึงจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในประเด็นของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติฐานเรียนรู้ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าควรให้ทุกคนได้ฝึกปฏิบัติเหมือนกันและลงมือทำด้วยกัน เช่น การขยายพันธุ์พืชด้วยการตอนกิ่ง ครอบอุปกรณ์สำหรับทุกคนได้เรียนรู้และลงมือทำไปพร้อมกัน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวว่าในการฝึกปฏิบัติ วัสดุอุปกรณ์ เช่น มีดตอน กรรไกรตัดกิ่ง ควรมีการทำความสะดวก เพื่อความปลอดภัยของผู้เข้าอบรม

นอกจากนี้ ในประเด็นของด้านสถานที่หรือฐานเรียนรู้พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าต้องปลอดภัย เนื่องจากเรียนในเวลาเช้ามีด ที่มีแสงสว่างน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวว่าควรมีป้ายฐานเรียนรู้ที่พร้อมใช้งานและปรับปรุงข้อมูลอยู่เสมอ ทั้งนี้ ในภาพรวมพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าฐานเรียนรู้ควรรักษา เนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารจัดการดิน น้ำ ป่า เป็นเรื่องสำคัญ ควรมีการเชื่อมโยงขององค์ความรู้ดิน น้ำ ป่า และบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมเฉพาะด้านของทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารจัดการป่า และให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติ เช่น การติดตาม เสียบยอด ตอนกิ่ง ซึ่งในการฝึกปฏิบัติควรดำเนินการในเวลาที่เหมาะสมและมีแสงสว่างเพียงพอและเครื่องมือต้องมีความพร้อมในการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวว่า สถานที่ต้องปลอดภัย นำเรียนรู้อ่านเข้าใจง่ายและสวยงาม และยังพบว่ามีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดตั้งกองทุนหรือธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน และสามารถนำผลผลิตไปต่อยอดด้านการอนุรักษ์ การปลูกป่า รวมถึงเป็นศูนย์ที่รวบรวมเมล็ดพันธุ์พืชผักสวนครัวที่สามารถขยายพันธุ์ต่อได้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. คุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายกพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก ด้านเนื้อหาวิชา ด้านระยะเวลา ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านสถานที่อยู่ในระดับดี และด้านวิทยากรอยู่ในระดับดีมาก สาเหตุที่ผลการวิจัยเป็นไปในลักษณะนี้ อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่วิทยากรถ่ายทอดอยู่แล้ว และมีศูนย์เรียนรู้เช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก ทำให้เกิดมุมมองที่เกิดจากประสบการณ์โดยตรง จึงให้ความเห็นด้านเนื้อหาวิชาทั้งภาคทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีใหม่ ทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และศาสตร์พระราชาก็ถูกต้องและความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการขยายพันธุ์พืชใหม่ ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานหรือชีวิตประจำวันได้และจัดกิจกรรมในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้เป็นพื้นที่ ๆ พร้อมสำหรับการเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติ และมีอุปกรณ์ฝึกปฏิบัติที่

เพียงพอและสภาพพร้อมใช้งาน และในด้านวิทยากรที่มีผลการวิเคราะห์ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.86$) อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากวิทยากรมีการฝึกอบรมต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนความรู้จากใหม่จากผู้เข้าอบรมที่สามารถนำมาต่อยอดและเผยแพร่แก่ผู้เข้าอบรมในโครงการอื่น ๆ ได้ รองลงมาด้านเนื้อหาวิชา อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.32$) อาจเนื่องมาจากมีการเรียบเรียงเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับผู้เข้าอบรมก่อนการจัดฝึกอบรม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวแนวคิด ทฤษฎี และนวัตกรรมศาสตร์พระราชชาติที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่า ที่มาจากภูมิปัญญาของคนไทยเพื่อแก้ไขปัญหาล้างแควลุ่มและภัยพิบัติ เชื่อมโยงสู่การแก้ปัญหาความอดอยากหิวโหยด้วยทฤษฎีบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียง ที่มีขั้นพื้นฐาน คือ พอกิน พอใช้ พออยู่ พอมีเงิน ที่ได้ประโยชน์จากการปลูกป่า 3 อย่าง ได้แก่ ไม้กิน ไม้ใช้ และไม้เศรษฐกิจ ทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญของป่า ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ สุวินัย เกิดทับทิม (2560) เรื่องการดำเนินงานของศูนย์ฝึกอบรมปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรกรรม: กรณีศึกษาศูนย์ กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี พบว่า อสม. บ้านหนองยาง มีความพึงพอใจในระดับดีมากด้านความรู้ ความสามารถของวิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้ให้ในการฝึกอบรมของศูนย์ฯ ($\bar{X}=4.17$) และมีความพึงพอใจในระดับมากสำหรับความรู้ที่ได้รับเรื่องการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การปรับเปลี่ยนทัศนคติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ พอมีเงิน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=4.43$) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนิวัฒน์ ตุ่นบุตรเสลา (2556) เรื่องการประเมินผลการฝึกอบรม หลักสูตรผู้ตรวจประเมินการจัดการพลังงานภายในองค์กร พบว่า ความคิดเห็นด้านบริบท ความพึงพอใจด้าน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยที่วิทยากรมีความรู้ในหัวข้อที่สอนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุดและความเหมาะสมของเวลาที่ใช้ฝึกอบรมทั้งหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุด ส่วนผลการประเมินปฏิกริยาพบว่า ด้านบริบทผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เข้ารับการฝึกอบรมเพราะเป็นไปตามกฎหมาย กำหนด ด้านปัจจัยนำเข้าหลักสูตร/คู่มือมีความเหมาะสม แต่จำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีมากเกินไป ด้าน กระบวนการวิทยากร วิธีการฝึกอบรม วิธีการประเมินผลการเรียนรู้มีความเหมาะสมแต่เวลาฝึกอบรม 1 วันยังไม่เหมาะสม และด้านผลผลิตผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความมั่นใจว่าจะสามารถนำความรู้ที่ได้รับกลับไปใช้ในการตรวจประเมินฯ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และการฝึกอบรมหลักสูตรนี้สามารถทำให้ผู้ผ่านการ ฝึกอบรมได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจริง

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้อนุรักษ์ป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลในทิศทางเดียวกันว่าฐานเรียนรู้อนุรักษ์ป่า เนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารจัดการดิน น้ำ ป่า เป็นเรื่องสำคัญ ควรมีการเชื่อมโยงขององค์ความรู้ดิน น้ำ ป่า และบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมเฉพาะด้านของทฤษฎีใหม่ด้านการบริหารจัดการป่า และให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติ เช่น การติดตาม เสียบยอด ตอเนก ซึ่งในการฝึกปฏิบัติควรดำเนินการในเวลาที่เหมาะสมและมีแสงสว่างเพียงพอและเครื่องมือต้องมีความพร้อมในการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้กล่าวว่า สถานที่ต้องปลอดภัย น่าเรียนรู้ มีป้ายองค์ความรู้ที่อ่านเข้าใจง่ายและสวยงาม และยังพบว่า มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดตั้งกองทุนหรือธนาคารเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชน และสามารถนำผลผลิตไปต่อยอดด้านการอนุรักษ์ การปลูกป่า รวมถึงเป็นศูนย์ที่รวบรวมเมล็ดพันธุ์พืชผักสวนครัวที่สามารถขยายพันธุ์ต่อได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของศศินันท์ ศิริวรรณ (2556) เรื่องกระบวนการส่งเสริมเรียนรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาศูนย์ กสิกรรมธรรมชาติสองสลึง ตำบลสองสลึง จังหวัดระยอง พบว่า กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ ของศูนย์ กสิกรรมธรรมชาติสองสลึง มีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย หลักการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนได้เกิดองค์

ความรู้ระหว่างการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเกิดจากการได้ลงมือทำเองและเกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เน้นในเรื่อง รู้จำ และทำเป็น โดยแบ่งเป็น ขั้นตอน "คิดให้รู้" เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ทบทวนตัวเองว่า มีศักยภาพและความพร้อมทางด้านใดบ้างเพื่อที่จะได้มั่นใจว่า หลังการอบรมไปแล้วจะได้นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เป็นการให้ผู้เรียนได้สร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ตนเอง อันจะนำไปสู่การมีสมาธิ และความมุ่งมั่นในการอบรม ขั้นตอน "ดูให้จำ" เป็นการสาธิตการทำ โดยให้วิทยากรแต่ละฐานทำให้อูเป็นตัวอย่าง โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ง่ายขึ้น ขั้นตอน "ทำให้เป็น" เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติลงมือฝึกทำจนชำนาญ เกิดความรู้จากการลองผิดลองถูกรู้ปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาด้วยตนเอง การศึกษายังได้พบว่า ตัวของผู้อบรมก็มีความสำคัญต่อความสำเร็จในกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมีอุดมการณ์และความเชื่อมั่นศรัทธาต่อแนวคิดเกษตรกรรมธรรมชาติและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการมีจิตใจที่มุ่งมั่นต่อการรับความรู้เพื่อนำไปดำเนินชีวิตของตนเอง และได้พบว่าบริบทสภาพแวดล้อม ของศูนย์ฯ ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเกษตรกร รวมทั้ง ความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิทยากรผู้สอน หลักสูตรที่เหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม กระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่มีการจัดลำดับการถ่ายทอดเนื้อหาเชื่อมโยงน่าสนใจระยะเวลาที่เหมาะสมในการฝึกอบรม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การศึกษามีข้อเสนอแนะ ให้มีการสร้างทัศนคติที่ดีในหมู่ผู้เรียนในกระบวนการฝึกอบรม ให้นำหลักการ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงมาใช้ในการฝึกอบรม และให้มีการเตรียมความพร้อมในเรื่อง วิทยากร รูปแบบวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสม เครื่องมือ อุปกรณ์ สถานที่ และห้องปฏิบัติการหรือฐานฝึกต่าง ๆ ในกระบวนการฝึกอบรม และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของแก้ววิเศษ ธรรมวงศา (2553) เรื่องการจัดการการเรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติแบบเกษตรกรสู่เกษตรกรของศูนย์เรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบว่า ศูนย์เรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีการดำเนินการจัดการการฝึกอบรมในศูนย์กสิกรรมธรรมชาติสองสลึงมีความสอดคล้องกับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมกับเกษตรกรให้สามารถนำมาใช้กับชีวิตประจำวันได้ ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวนี้ จัดอยู่ในกลุ่มของศูนย์การเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งเข้มข้นในเนื้อหา และการปฏิบัติจริง และจากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติ ควรจะเสริมจำนวนของเกษตรกรที่เป็นวิทยากรให้ได้ครบตามจำนวนฐานเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ และเพิ่มเนื้อหาการเรียนรู้ที่จำเป็น เช่น การปฏิรูประบบที่ดิน การส่งเสริมพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์พื้นบ้าน การควบคุมและต่อรองราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยพบว่าควรวางนโยบายแก้ไขปัญหาคณาการให้บริการในการฝึกอบรมของฐานเรียนรู้คนรักป่า ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายกเกี่ยวกับการพัฒนาสถานที่เรียนรู้ให้ปลอดภัยและสวยงาม มีความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ และป้ายความรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวางแผนงานด้านงบประมาณที่ต้องทำมาปรับปรุงและพัฒนาฐานเรียนรู้ และแผนงานปฏิบัติงานเกี่ยวกับพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่รับผิดชอบหน้าที่วิทยากรประจำฐานเรียนรู้ อีกทั้งการจัดช่วงเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมฝึกปฏิบัติ
2. จากผลการวิจัยพบว่าควรวางแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ประจำฐานเรียนเพื่อพัฒนาปรับปรุงคณาการให้บริการเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาองค์ความรู้ วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และการจัดแผนงานพัฒนาสถานที่ สื่อองค์ความรู้ รวมถึงการดูแลรักษาอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งานและปลอดภัย

3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นความเหมาะสมของกระบวนการฝึกปฏิบัติของฐานเรียนรู้โดยการทดลองใช้แนวทางฐานเรียนรู้อื่น ๆ และศูนย์เรียนรู้ที่มีกระบวนการฝึกอบรมเหมือนกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2565). *บันทึกนักพัฒนา พ.ศ. 2566*. กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน.

แก้ววิเศษ ธรรมวงศา และ Keoviseth Thammavongsa (2553). *การจัดการการเรียนรู้กิจกรรมธรรมชาติแบบ*

เกษตรกรสู่เกษตรกรของศูนย์เรียนรู้กิจกรรมธรรมชาติสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิวัฒน์ ตุ่นบุตรเสลา. (2555). *การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรผู้ตรวจประเมินการจัดการพลังงานภายใน*

องค์กร มหาวิทยาลัยมหิดล/กรุงเทพฯ. DOI: [https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve](https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/MU.the.2012.68)

[_DOI=10.14457/MU.the.2012.68](https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/MU.the.2012.68)

ธนัชพร ทาได้ และมัลลิกา ทองเอน. (2564). *รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตร*

ทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุใน

ตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราช

ภัฏมหาสารคาม, 157-165. <https://research.kpru.ac.th/research2/pages/file/1631518074.pdf>

ศศิรินทร์ ศิริวรรณ และ Sasinun Siriwan (2555). *กระบวนการส่งเสริมเรียนรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*

กรณีศึกษาศูนย์กิจกรรมธรรมชาติสองสลึง ตำบลสองสลึง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก. (2566). *ข้อมูลโครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่าง*

ยั่งยืน. กรมการปกครอง

สุวินัย เกิดทับทิม. (2560). *การดำเนินงานของศูนย์ฝึกอบรมปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรกรรม: กรณีศึกษาศูนย์*

กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง. [https://kukr.lib.ku.ac.th/proceedings/KUCON/search_detail/](https://kukr.lib.ku.ac.th/proceedings/KUCON/search_detail/download_digital_file/315462/89838)

[download_digital_file/315462/89838](https://kukr.lib.ku.ac.th/proceedings/KUCON/search_detail/download_digital_file/315462/89838)

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., and Berry, L.L. (1988). "SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perception of service quality." *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.